

Paraules clau

alumnat, professorat, opinió, ensenyament-aprenentatge

El que pensa l'alumnat d'educació secundària sobre les classes d'educació física i no gosa dir-li al professor/a

Julia Blández Ángel

Llicenciada en Educació Física.

Doctora en Ciències de l'Educació.

Facultat d'Educació.

Universitat Complutense de Madrid

Abstract

This investigation was carried out during the course 1999-2000 and its main objective was trying to pick up the opinion of the students on any aspect related to the Physical Education classes. For that, we set two mailboxes: one of them was checked every two weeks and the other was only checked in September, once the teachers had already signed up the student's marks so they could express themselves without any pressure. Otherwise, there was a daily book written all through the school-year by the teachers that took part which let us analyse its opinions and reactions to the students replies.

This experience was tested in six groups-classes of Secondary school and five college groups. However, in this article we only expose the results we got in the Secondary school due to the low participation achieved in the college.

Key words

students, teachers, opinion, teaching, learning

Resum

Aquesta investigació es va realitzar durant el curs 1999-2000 i el seu principal objectiu va ser intentar de recollir l'opinió de l'alumnat sobre qualsevol aspecte relacionat amb les classes d'Educació Física. Per fer-ho es van posar dues bústies, una que s'anava obrint cada dues setmanes, i una altra que no es va obrir fins al setembre, quan el professorat ja ha signat les actes, per tal de gaudir de més llibertat d'expressió.

D'altra banda, a través d'un diari que el professorat participant va anar elaborant tot al llarg del curs, se n'ha pogut també analitzar l'opinió i la reacció davant els escrits de l'alumnat.

Aquesta experiència es va realitzar amb 6 grups-classe d'Educació Secundària i amb 5 grups de la Universitat. Tanmateix, en aquest article solament es presenten els resultats obtinguts en l'àmbit no universitari, ja que a la Universitat l'índex de participació ha estat excessivament baix.

Introducció

El que succeeix durant el procés d'ensenyament-aprenentatge de cada matèria es pot viure fonamentalment des de dues perspec-

tives: la del docent i la de l'alumnat. A la visió del professor o de la professora és fàcil d'arribar-hi, tanmateix, però, no passa el mateix amb la de l'alumnat, que reprimeix conscientment o inconscientment les seves opinions per por que puguin influir negativament en el procés. Qualsevol estudiant aprèn a comportar-se personalment i acadèmicament d'acord amb unes normes, no solament explícites com ara "no es pot fumar", "no es pot córrer pel passadís", "no es pot portar el xandall a les classes d'Ed. Física", "podeu usar la calculadora a l'examen", etc., sinó també implícites, com ara "en aquest professor és millor no preguntar-li els dubtes", "amb aquest és preferible no parlar durant la classe", "en aquest altre podem fer-li una broma", etc.

Al llarg de les primeres setmanes del curs escolar, els nens i el professor elaboren, de fet, una definició comuna de la situació, resultat de la interacció continuada a la classe...

Hauríem de comprendre, no obstant això, que la socialització no és un procés en una sola direcció. Fins a cert punt, els nens, a la classe, socialitzen el professor al mateix temps que se socialitzen ells mateixos. Tanmateix, els nens i el professor no tenen la

mateixa influència en la definició de la situació de treball. “El primer dia de classe en una llar d’infants, el professor té ja un conjunt de normes molt més estructurades que no pas els nens; atès que ell o ella també són els qui tenen més poder per controlar els esdeveniments i els recursos a la classe, és lògic que els seus significats dominin” (M. W. Apple i N. R. King, a J. Gimeno Sacristán i A. Pérez Gómez, 1989, pàg. 44).

Els centres educatius, com qualsevol altra institució, estan organitzats sota una jerarquització, que desencadena unes cotes de poder, on l’alumnat es troba en el nivell més baix. Per molt liberal que vulgui ser el professorat, mai no aconseguirà que l’alumnat es trobi al seu mateix nivell. Un dels elements que impedeixen aquesta situació és l’avaluació, que per molt que hom intenti plantejar-la de manera democràtica, l’alumnat sap que, en definitiva, el professor sempre és qui pot dir la darrera paraula i qui firma les actes.

En la vida interna dels centres, a més a més d’una avaluació acadèmica, es podria parlar d’una altra mena d’avaluació implícita, que es produeix no solament entre el professorat (“aquest noi és un desastre estudiant”, “és intel·ligent però és un gandul total”), sinó també entre l’alumnat (“no sap fer classe”, “és massa benèvol”, etc. Com assenyala Sara Delamont (1988, pàg. 106), de la mateixa manera que els professors empen molt de temps parlant dels alumnes, també els alumnes estan ocupats constantment a jutjar els seus professors. La comprensió de les perspectives de l’alumne sobre l’ensenyament és tan important per comprendre les trobades a la classe com ho és la construcció social que els professors tenen dels seus alumnes. Entendre la forma en què els alumnes defineixen la situació, és l’únic mode en què es pot donar sentit a les seves accions.

Si poguéssim arribar fins als comentaris que fa l’alumnat sobre les nostres classes, sobre nosaltres mateixos, etc., aquesta informació ens podria ajudar a millorar el procés educatiu? Alliberar la veu dels participants és una exigència de l’avaluació. Perquè l’opinió dels alumnes tingui valor cal que sigui una opinió lliure. Per fer-ho cal aconseguir la confidencialitat dels seus informes i l’anonimat dels qui els ofereixen. S’impedeix l’opinió lliure no solament mitjançant l’amenaça o la pressió sinó també amb el xantatge afectiu i amb la manipulació interessada (M. A. Santos Guerra, 1995, pàg. 93).

Així doncs, la nostra intenció ha estat arribar fins a aquests pensaments ocults de l’alumnat, a través d’estratègies que asseguressin que la informació que donarien no afectaria negativament el procés d’ensenyament-aprenentatge. Ens trobàvem en aquesta part del currículum ocult que comprèn el coneixement que els professors no tenen de la pròpia realitat en què actuen i que ells mateixos contribueixen a modelar, sobre la qual podrien desenvolupar una autoconsciència més àmplia i exercir més control, i sobre la qual sí que es posseeix un cert coneixement. En aquest sentit, el significat del currículum ocult és un repte i una guia per a la formació del professorat (J. Gimeno Sacristán, i A. Pérez Gómez, 1989, pàg. 17-18).

Quan es va plantejar aquesta investigació, sabíem que l’objectiu no era gens fàcil. En primer lloc, perquè calia intentar d’alliberar la veu de l’alumnat durant el mateix procés educatiu. Miguel Ángel Santos (1993, pàg. 78), expert en avaluació, ja ens ho advertia: “he estat testimoni de la manera com les opinions emeses per exalumnes (en avaluacions realitzades per aquests, pel que fa als seus antics Centres) feien referència a ‘la llei del silenci’, que s’imposaven o els imposaven mentre eren alumnes. La por, el xantatge afectiu, la consideració, la timidesa, etc., obstaculitzen la lliure expressió. Tanmateix, nosaltres confiàvem en allò que diu Rogers (1991, pàg. 98): ”Quan a un grup se li permet una certa llibertat, és sorprenent la diversitat que hi apareix, i es fa palesa la importància de cada individu en particular”.

En segon lloc, perquè, encara que partíem d’un professorat plenament interessat, és clar que els qui no tenen una actitud oberta davant la crítica no acceptarien participar en aquesta mena d’experiència. Però, fins a quin punt estava disposat i preparat el professorat participant per escoltar crítiques, opinions, sentiments, queixes, etc.?

Per tant, l’experiència que proposem implica un procés d’aprenentatge, tant per a l’alumnat que ha d’aprendre a “expressar les seves opinions amb llibertat”, com per al professorat, que ha d’aprendre a “rebre-les i acceptar-les”. Acabarem amb l’exemple següent: En començar el programa lliure, Miguel havia insistit sovint en el fet que tots estem sempre aprenent alguna cosa. Però hi havia una nena, tímida, que

es mostrava molt refractària al pla. Feia bé les tasques, però estava descontenta. De vegades exclamava “Senyor!”, i quan el mestre li responia “Sí?”, contestava: “No... Res”. Al cap d’algunes setmanes se li va acostar de sobte i li va engegar, irritada: “Senyor! Què és el que estic aprenent ara?”. Amb un somriure, el mestre li va dir: “Estàs aprenent a armar-te de prou valor com per encarar-te a un adult per tal d’aconseguir el que desitges” (C. R. Rogers, 1991, pàg. 20).

Objectius de la investigació

- Recollir informació sobre el que pensa l’alumnat d’Educació Secundària, de les classes d’Educació Física.
- Reflexionar sobre la informació que els estudiants van aportant durant el curs.
- Comparar la informació que l’alumnat ha aportat durant el curs, sabent que el docent en coneixeria el contingut cada dues setmanes, i la que ha aportat sabent que el seu professor/a no en coneixeria el contingut fins després de posar les notes de setembre.
- Analitzar la influència que ha tingut sobre el professorat la informació que li ha donat el seu grup-classe.

Instruments de recollida de dades

Entre els possibles mètodes que podíem utilitzar per complir els nostres objectius vam descartar el dels qüestionaris, perquè, com diu Santos Guerra (1993, pàg. 39), “els qüestionaris poden ser útils, però porten el perill, quan s’apliquen amb caràcter exclusiu, de recollir de forma superficial i reduccionista una realitat extremadament complexa”.

Aquest mateix autor presenta com a alternativa l’anàlisi de documents informals: En un Centre es produeixen escrits que no tenen cap canal de difusió oficial ni públic. Són documents subterranis, que recullen part de les idees, actituds i sentiments que no es vehiculen en la vida externa del Centre: els ‘graffitti’ a les portes dels lavabos, als pupitres de les aules, a les parets dels passadissos i als murs interiors o exteriors...

En aquests escrits s’amaga (o es manifesta) una part del que no es pot expressar obertament. A través d’ells el responsable de

l'avaluació pot trobar pistes d'investigació i d'anàlisi.

En el nostre cas, en què volíem recollir una informació àmplia i puntual sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge de determinades matèries, vam creure que mitjançant 'graffittis', escrits als lavabos, etc., no aplegaríem la informació que buscàvem. Tanmateix, la idea dels documents informals ens va semblar molt interessant i vam intentar de generar-los, bo i sol·licitant a l'alumnat que fes escrits anònims sobre qualsevol aspecte de la classe, i que els diposités en unes bústies que tenien les característiques següents: A la Bústia A, l'alumnat podia introduir-hi, anònimament, escrits, cartes, etc., sobre qualsevol aspecte de la classe (activitats, professor, avaluació, etc.). Cada dues setmanes, l'alumnat obria la bústia, i lliurava aquests escrits al professor/a. A través d'aquests escrits, el docent podia anar coneixent els resultats de les seves actuacions diàries, per anar reflexionant-hi i anar establint petits plans de millora, si ho considerava oportú.

Com que vam pensar que aquest sistema d'obertura bisetmanal no assegurava la plena llibertat d'expressió de l'alumnat, ja que el seu contingut l'anava coneixent el docent, vam introduir una segona bústia (Bústia B), que no s'obriria fins que el professor/a hagués signat les actes de setembre.

D'altra banda, per tal de donar a l'alumnat una mica més de confiança i seguretat, vam tenir en compte que cada professor/a que participés en aquesta experiència, no tornés a tenir en anys successius aquest mateix grup-classe.

Al llarg de la investigació, el professor/a hauria de realitzar un diari, en què havia de reflexionar sobre el contingut dels escrits que anava rebent.

Per donar fiabilitat a la investigació, es van introduir les següents qüestions:

- Perquè la presentació inicial de la investigació als diferents grups-classe fos idèntica, aquesta es va realitzar mitjançant un escrit que va llegir el professor o la professora d'aquesta classe i la directora de la investigació, també present, respondria les preguntes que l'alumnat volgués fer-li en finalitzar l'exposició.
- El professorat no tenia clau de les bústies. El control de les claus i de l'obertura i el tancament de les bústies era de l'alumnat.
- El lloc on es van instal·lar les bústies el va decidir el mateix alumnat.

- Cada vegada que s'obria o es tancava una bústia, l'alumnat aixecava una acta i hi anotava el nombre d'escrits.
- Abans de lliurar els escrits al professor/a, l'alumnat numerava els escrits i els signava per fora. En el cas que hi hagués algun escrit compost per diversos fulls, signava cadascun.

Encara que, com s'ha indicat més amunt, es va rebutjar l'enquesta com a instrument de recollida de dades, atès que no encaixava amb els nostres objectius, cap a mitjan del curs acadèmic, i després d'observar el desenvolupament de l'experiència, es va decidir de passar una enquesta a l'alumnat amb una altra finalitat: la de saber què opinaven de l'experiència.

Professorat i alumnes participants

Han participat 6 professors/es llicenciats/des en Educació Física, procedents de diferents Centres públics i privats (4 de la Comunitat de Madrid i 2 de Castella-La Manxa), on impartien la matèria d'Educació Física, en els nivells d'Educació Secundària i Batxillerat.

Respecte a l'alumnat, hi han participat un total de 148 estudiants d'Ed. Secundària, repartits en 6 grups-classe (quatre grups de 4t d'ESO i dos grups de 1r de Batxillerat).

Anàlisi dels resultats

La primera reacció davant l'experiència de les bústies

En iniciar-se la instal·lació de les bústies als centres i el fet que s'anés coneixent, doncs, el nostre objectiu, haurà provocat més d'un comentari entre les persones no implicades en l'experiència, com ara professors d'altres matèries, altres grups d'alumnes, conserges, famílies, etc. En aquest sentit, es presenta a continuació un comentari descriptiu d'un dels professors participants:

"... El primer impacte que provoquen aquestes dues bústies a l'aula és que es tracta precisament de l'assignatura d'Educació Física; mai ningú no havia fet una cosa semblant. En segon lloc, la possibilitat de ficar en aquestes bústies qualsevol comentari, qualsevol opinió. Els meus companys m'han preguntat, escèptics, que si estava segur del que feia.

Els conserges, fins i tot, els han batejat com a bústies de suggeriments ("Que modern, el 'profe'"). I els alumnes, els més directament implicats, em fa l'efecte que amb prou feines n'han fet cas; si més no, a la vista dels escrits rebuts durant aquests 15 dies..."

Si les bústies van desencadenar unes certes reaccions entre els no implicats, és lògic pensar que en les persones que van participar directament en l'experiència, provoqués encara més reflexions, comentaris i expectatives. En el cas del professorat, la curiositat es barrejava amb una certa por a ser durament criticats i avaluats. I entre l'alumnat, quan se'ls va llegir la carta invitant-los a participar, alguns grups d'estudiants es van mostrar inicialment molt interessats, sorpresos, preguntaven, somreien com a còmplices davant la possibilitat que se'ls oferís, tanmateix, d'altres, encara que ho van acceptar, es mostraven completament inexpressius i no van preguntar res.

Un cop iniciada l'experiència, sembla ser que en la participació de l'alumnat també s'hi aprecia aquest interès o desinterès per les bústies. A continuació es presenten alguns paràgrafs que mostren les diferents reaccions del professorat i de l'alumnat.

"... Sincerament no pensava que hi hagués tantes notes, però considero que és gratificant comprovar que tot allò que suposa una novetat a les classes és ben rebut pels alumnes. M'agradaria pensar que en alguna cosa influeix l'assignatura o el professor en els alumnes (ja sigui per bé o per mal), perquè hi hagi aquesta participació..."

"... La valoració que jo faig d'aquesta primera remesa d'escrits o cartes és que, en bona part, s'ha volgut complir amb el compromís d'escriure alguna cosa i ficar-la a la bústia. De fet, estic convençut que aquestes quatre cartes van ser escrites i ficades a la bústia tan bon punt les vam penjar a l'aula. Per això desitjo de tornar-la a obrir com més aviat millor."

El nombre d'escrits

En aquest apartat tractarem els punts següents: l'índex de participació, el nombre d'escrits en cada obertura de la Bústia A, raons per les quals l'índex de participació va ser baix, i reacció del professorat davant el nombre d'escrits.

Índex de participació

Quan es va engegar l'experiència de les bústies, el professorat va pensar que el nombre d'escrius seria elevat, fins i tot que ens podríem trobar amb escrits d'altres grups. Tanmateix, el resultat final no ha estat tot el que hauríem volgut que fos.

Com es pot comprovar a la taula 1, l'índex de participació ha estat baix, només en 3 grups se supera 1 escrit per alumne.

Quan vam començar a detectar que l'índex de participació era baix, vam pensar que potser ho estiguessin ficant a la Bústia B, tanmateix, quan aquestes es van obrir vam poder comprovar allò que ens vam imaginar tot al llarg del curs, que la participació també havia estat molt baixa.

Nombre d'escrius en cada obertura

Pel que fa a la freqüència, als gràfics següents es mostra el nombre d'escrius en cada obertura i amb cada professor/a.

Com es pot observar, en alguns grups d'estudiants, hi ha grans pujades i baixades en el nombre d'escrius recollits en cada obertura. El cas que crida més l'atenció és el del professor núm 2, que va recollir 19 escrits en la primera obertura i que, tanmateix, en totes les altres no va arribar a més de 2. El professor hi donava aquesta possible explicació:

"Avui hem obert per primera vegada la bústia i amb gran sorpresa per la meua part hi hem trobat 19 missatges. Em va sorprendre molt perquè havia parlat amb altres companys que també estan col·laborant en la investigació i en el seu cas no havien trobat cap missatge, o com a molt un o dos.

Penso que una de les causes d'haver rebut tants missatges ha estat la tardança a posar les bústies, ja que ha passat almenys un mes fins que no he aconseguit que els de manteniment pengessin les bústies..."

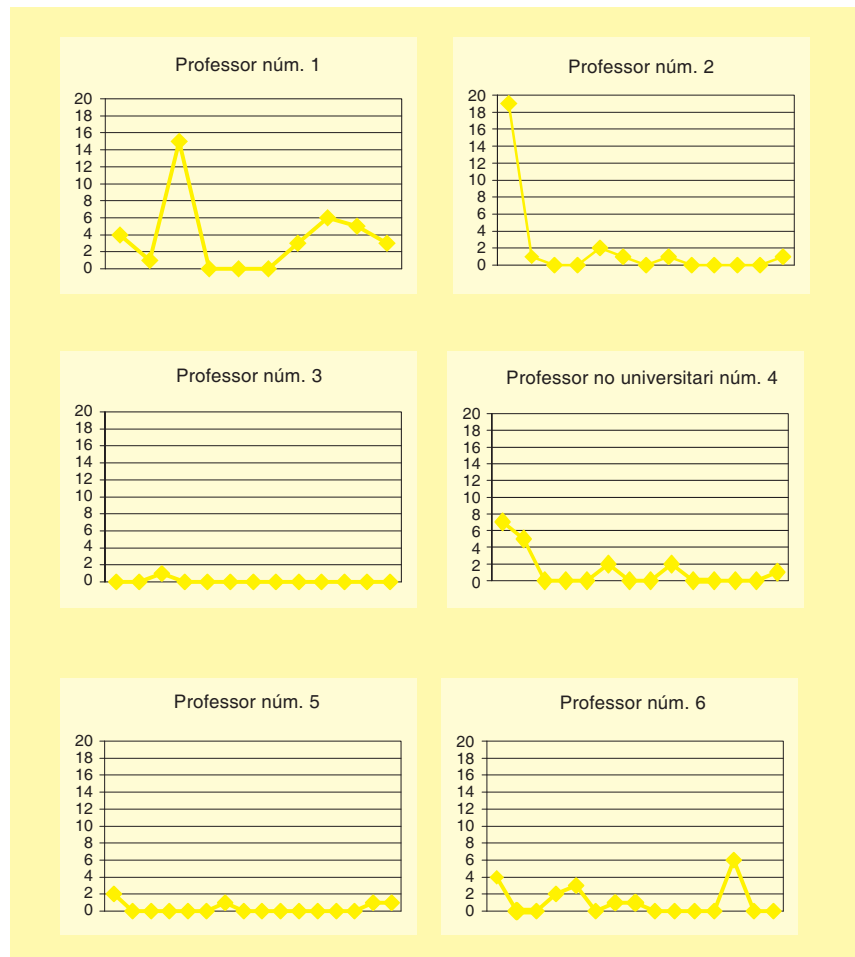
També crida l'atenció el cas del professor núm 1, que a la tercera obertura es va trobar amb 15 escrits. Respecte d'aquest tema, va fer el comentari següent:

"De vegades penso que els alumnes no tenen res a aportar i que, si de cas, es mouen per afinitats amb el professor. Quan tot va bé, quan es treballa de gust i ells gaudeixen amb el que fan, les cartes o els escrits

Taula 1.

	Núm. escrits Bústia A	Núm. escrits Bústia B	Núm. escrits Total	Índex mitjà participació
Professor 1	37	16	53	2,3
Professor 2	25	0	25	1,3
Professor 3	1	1	2	0,08
Professor 4	17	2	19	0,5
Professor 5	5	0	5	0,2
Professor 6	17	8	25	1,0
Total	102	27	129	0,8

Figura 1. Gràfics de distribució dels escrits.

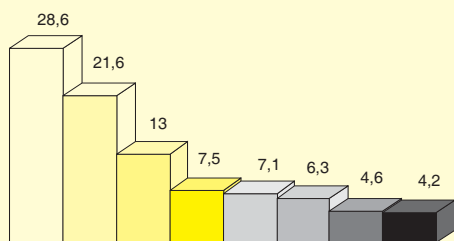

desapareixen. Però quan algun fet altera la dinàmica normal de les sessions, introdueixen algun comentari a la bústia. Aquesta vegada, després de dues obertures amb molt poques cartes, i potser també perquè s'acosta la 1a avaluació, la bústia A s'ha omplert d'escrius. Sembla que ells també volen avaluar algú..."

Quan es va començar a detectar que el nombre d'escrius a la Bústia A era baix, es va confeccionar una carta similar a la de presentació, per tal d'animar-los a participar. En general, aquesta carta no va millorar la situació, excepte en algun grup. Recollim alguns dels comentaris que el professorat va fer en els seus diaris:

Figura 2.

Raons donades per l'alumnat pel que fa al baix índex de participació.

- No hi ha res a dir, estan contents amb les classes
- Falta d'interès, mandra, deixadesa
- Por a represàlies
- Li ho han dit al seu professor/a
- No tenen temps d'escriure
- No se'n recorden
- No serveix per a res
- D'altres

"Bé, sembla que la lectura de la carta ha animat una mica els alumnes, i s'han decidit a escriure alguna cosa. Aquesta és la segona obertura amb més escrits de les vuit que portem realitzades..."

"No hi ha hagut cap missatge en tot el mes; jo crec que ja s'estan cansant de la bústia; la carta encoratjant-los a participar no els ha provocat cap efecte."

El professorat també va pensar que l'avaluació elevaria el nombre d'escrits, però després es va poder veure que aquesta situació tampoc no els va influir.

"El dia 11 vam obrir la bústia, un nou any, un nou segle, però cap nota; quina frustració, jo que esperava algun comentari sobre les notes de la primera avaluació; caldrà esperar uns dies (o setmanes) a veure cap on evolucionen els escrits, però m'agradaria trobar alguna cosa sobre:"

Podria ser que les notes s'adeqüin prou al que ells esperaven? Els suspesos assumeixen el per què del seu suspens?"

Raons per les quals l'índex de participació va ser baix

Sobre les raons per les quals l'índex de participació a la Bústia A ha estat baix, l'alumnat, a través de l'enquesta, opina el que s'il·lustra al gràfic 2.

Moltes d'aquestes raons també queden reflectides en els diaris del professorat.

"... Crec que per a ells no és motivant escriure, ja que el nivell de confiança amb mi permet que em diguin moltes coses, i de fet així és; allò que els sembla malament i no els agrada m'ho diuen de seguida, no tenen cap problema, per això la bústia no els dona més llibertat..."

"... Intentant de reflexionar sobre les causes, ja n'he expressat algunes en cartes anteriors, avui vull dir que els meus alumnes són part d'una societat en la qual cada vegada més la crítica constructiva, reivindicar la pròpia opinió, expressar les idees lliurement, no és que estigui prohibit, com passava anys enrere, però em sembla observar en les persones una resignació cada vegada més gran amb la "mena de vida" que els ha tocat de viure, que són d'altres els que han de pensar, protestar i actuar per nosaltres; en aquest sentit, la classe reflectiria totes aquestes característiques, en les quals el professor continuaria sent el centre, és qui té la saviesa o el poder, la protesta no té oportunitat de tirar endavant i els suggeriments no són tinguts en compte..."

Una altra de les raons que va donar el professorat davant aquesta falta de participació, va ser les característiques del grup que havien triat.

"... Pel que fa al grup, he de dir que si ara pogués canviar-lo, no en dubtaria ni un instant. Acadèmicament, són força fluixos, quant a les actituds estan resultant, en moltes ocasions, insuportables. I encara que la relació amb ells continua sent bona i crec que continuen considerant positivament l'assignatura, triaria un altre grup més madur, amb més possibilitats que confeccionessin comentaris o reflexions més completes. Crec que mai no han arribat a ser conscients de la finalitat de tot plegat; i si no, als fets em remeto..."

Reacció del professorat davant el nombre d'escrits

Un cop analitzats els diaris del professorat, es podria dir que darrera cada obertura hi havia grans decepcions, si no es trobaven escrits, o grans alegries, quan n'hi havia més dels que s'esperava.

"PER FI UNA CARTA, després de diverses setmanes sense notícies dels meus alumnes, he vist una carta, i m'he llançat a agafar-la".

Amb les Bústies B, també va passar el mateix. Després de tot un curs acadèmic esperant, el nombre d'escrits va ser menys del que esperàvem:

"... En el moment d'obrir la bústia, era plena, i això em va omplir d'optimisme, encara que després, fent el recompte, solament es van comptabilitzar vuit escrits i dotze enquestes, i també alguns avions de paper i les famoses 'chuletas'.

Al capdavant, únicament vuit escrits a la bústia, que esperem que ens donin més informació."

Les característiques dels escrits

L'anònim ha estat un dels aspectes fonamentals sobre els quals s'ha recolzat l'experiència de les bústies, tanmateix, en alguna ocasió l'alumnat ha preferit signar amb nom i cognoms. Sobre aquest punt els resultats han estat els següents:

	Anònim	No anònim
Bústia A	90,1 %	9,8 %
Bústia B	92,5 %	7,4 %

En primer lloc, hom observa que la gran majoria ha preferit mantenir l'anònimat.

De vegades, s'hi jugava, amb aquest anònimat. Per exemple, un estudiant, després d'un gargot va posar: "Ha, ha. Et quedaràs amb les ganes"; un altre estudiant va posar: "Endevina ki sóc, ni t'ho imagines", i molts porten una rúbrica completament il·legible.

Entre els qui hi han posat el nom, potser alguns no siguin els autors veritables, sinó que han signat amb el nom d'un company o una companya. Un professor comentava, en el seu diari, l'incident següent:

"Avui hi ha hagut un missatge. Està signat i esborrat amb 'tippex'. El noi encarregat de la bústia, l'Abraham, és qui l'ha esborrat, perquè diu que ell no l'ha escrit i la Yolanda ha signat amb el seu nom, li he dit que no tenia importància i l'he agafat..."

El contingut d'aquest escrit no recollia res que pogués ofendre o fer enutjar el professor. Només deia: "Fer esport com 'vadmin-ton', futbol, bàsquet, etc.", i en conseqüència creiem que es tracta d'una petita broma.

Tanmateix, és molt possible que un altre escrit, trobat a la Bústia B, pel seu contingut atrevit, signat amb nom i dos cog-

noms, no correspongui a l'autora. Diu el següent:

“Estic enamorada del professor d'E. Física i no puc evitar-ho. T'estimo molt.”

Davant l'anonimat, alguns professors van manifestar que havien sentit una certa curiositat:

“La veritat és que m'agradaria saber qui l'ha escrit per poder-los contestar directament, per poder parlar personalment amb les persones que volen opinar. Sense l'anonimat de la bústia ni el fet públic que suposa una posta en comú a classe. Tinc curiositat per saber, per exemple, qui ha estat capaç de dedicar un temps determinat, i de forma voluntària, a escriure un escrit en el qual jo he influït d'una forma o una altra...”

Tot i ser anònims, el professorat no podia evitar de vegades fer algunes conjetures sobre els possibles autors:

“... Sobre totes dues notes he de dir que crec que són de la mateixa persona, perquè, encara que les signatures no coincideixen, tant la lletra com el fet que facin referència al mateix tema, les delata, a més a més, sembla que tant se li'n dona que l'identifiqui, perquè una la signa amb nom i cognoms. Això em fa gràcia, perquè crec que en el fons els agrada deixar notes, s'ho prenen com un joc...”

Una altra de les característiques dels escrits és la seva mida. Gairebé tots són petits trossos de paper arrencats d'un full de quadern o d'un foli, i molt doblegats. Un professor comenta en el seu diari el següent:

“... Un dels aspectes que més m'ha cridat l'atenció, a l'hora de recollir els escrits, n'ha estat la dimensió, perquè els quatre eren paperets minúsculs, i realment no encerto a endevinar a què és degut, però possiblement sigui motiu d'anàlisi...”

Aquesta mida reduïda i aquesta forma de doblegar el paper, possiblement estigui vinculat al caràcter de secretisme que comporta l'experiència. És una forma d'ocultar-ne encara més el contingut i l'anonimat.

La forma en què s'adrecen al professor acostuma a ser personal i col·loquial. Molts escrits comencen saludant, amb un

“Hola...” o bé “Hola, Angel Luis!”. Alguns també juguen amb el tutejament, “Hola Nachete. Et puc tutejar, oi?”. D'altres inicien l'escrit posant el nom “José” o simplement “Profe...”. Solament hem trobat un cas en què l'alumne o l'alumna es dirigeix al professor guardant distàncies: “Senyor Raül...”

El contingut de les bústies

En aquest apartat s'analitzaran els aspectes següents: temes tractats a les Bústies A i B, contingut dels escrits de les Bústies A, contingut de les bústies B, i la reacció del professorat davant el contingut de les bústies.

Temes tractats a les bústies A i B

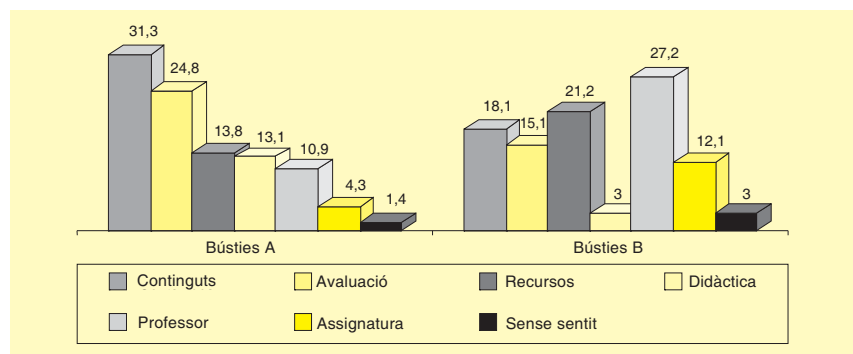
La curiositat de saber què podia opinar l'alumnat sobre les classes, què pensaven del professor, què dirien d'alguna cosa que havia sorgit a classe, etc., convertia els dies de les obertures en moments especials en què el professorat esperava que es revelés, si fa no fa, algun secret.

A la figura 3 es recullen els temes tractats a les Bústies A i B. Si els comparem, es poden apreciar algunes diferències. Mentre que a la primera, els continguts i l'avaluació, són els temes que obtenen més percentatge, a la Bústia B, aquests dos temes baixen junt amb el de didàctica, i pugen tots els altres, molt especialment el del professor, i el segueixen el dels recursos i el de l'assignatura.

El contingut dels escrits de les Bústies A

A continuació anirem analitzant cadascun dels temes, començant amb la categoria que ha obtingut un percentatge més alt.

Figura 3. Temes tractats pels estudiants.

1. Escrits relacionats amb continguts

En aquest bloc hi ha dos grans apartats ben diferenciats, el 39,5% fa referència a continguts o activitats realitzades a classe, i el 60,4% són propostes que fa l'alumnat sobre continguts o activitats.

Entre les activitats realitzades a classe, la major part dels escrits recullen les que no els han agradat, com per exemple:

“No vull fer jocs de noies, com per exemple saltar a corda.”

“A més a més no ens deixa jugar al futbol o al bàsquet, sempre abdominals i córrer.”

“... No fer voltes al camp de futbol.”

“No saltar a corda perquè és molt difícil.”

“‘Passo’ de coses de marietes.”

“Estem farts de jugar al futbol i al bàsquet; no hi ha més esports?”

“No fer la vertical ni el triple salt.”

Entre els continguts o activitats realitzades a classe i que els han agradat fan referència a patinar i un alumne també a expressió corporal:

“... Al començament em feien por els patins, però al final he aconseguit de ‘controlar-los’ i l'expressió corporal ha estat genial. Aquest trimestre m'ha sorprès, perquè no sabia que aquesta mena de coses es feien a l'EF.”

“... Allò d'anar a patinar va ser un ‘xou’ en tots els aspectes, gràcies per portar-nos-hi. Però, com et vaig dir en un test que ens vas passar, hauria preferit que ens ensenyessis a patinar cap endarrere i tot això...”

L'alumnat va fer nombroses propostes al professorat sobre activitats que els agradaria desenvolupar. Se'n poden apreciar de tres menes: les que es desenvoluparien dins l'horari escolar i a les instal·lacions del Centre, d'altres que, per les característi-

ques de les activitats, s'haurien de realitzar en instal·lacions fora del Centre, i un tercer grup, similars a les anteriors, però desenvolupades en horari extraescolar. A continuació es presenten alguns exemples de cada una d'aquestes propostes. La primera que es presenta és una carta llarga, però molt interessant, i en conseqüència s'inclourà sencera:

"Perquè no es dona la mateixa importància a uns esports que a uns altres? Hi ha esports que ni tan sols hem practicat molta gent de la classe en cap curs dels que portem aquí. Un exemple és l'aeròbic. És que potser és només un esport per a noies? Doncs la gent s'equivoca, jo personalment conec diversos professors (nois) d'aquest esport. Penso que s'hauria de tocar aquest esport, encara que fos un sol dia, o, si es pot, dos, però amb un em conformo. Podríem fer una mini marató d'aeròbic, però seriosament, tots hauríem de venir vestits amb la roba adequada (malles curtes, tops, esportives, pantalons d'aeròbic, etc.). Penso que seria divertit i que ens divertiríem una estona.

A més a més, no cal anar a buscar molt lluny gairebé unes professores, perquè en aquesta classe hi ha algunes noies que dominen l'esport (la Laura, la Irene, la Margarita, la Susanna, etc.). Podrien fer torns entre elles i fer una taula divertida, o una taula individual però breu (un estil de la que es va fer al poble fa algunes setmanes). Si la idea resulta i és interessant, es podia fer a nivell del col·legi.

Si la idea es porta a terme, tothom hauria de participar en aquesta mini marató, fins i tot el professor d'Educatió Física.

Volia expressar aquesta idea, i així ho he fet, mitjançant aquesta bústia, perquè cara als companys no m'atrevia per les reaccions que pogués haver davant de l'esport. Espero que la idea li agradi, i que es porti a terme abans d'acabar el curs. Segons la meva opinió és una idea sana, divertida, i ens serviria per aprendre un altre esport que està una mica marginat per part masculina.

Pensi-s'ho i decideixi. (A nivell del col·legi és una altra molt bona idea). Quan tingui la decisió comunicuï-ho a la classe. Gràcies, per haver-me atès.

Anònim

Pot llegir la carta a la classe si ho desitja. Però temo la reacció dels nois. I a mi m'agradaria fer aquesta activitat."

"Enllaçant amb el tema d'activitats físiques a la natura, seria una bona idea que sortís-

sim d'acampada amb el professor, encara que només sigui un cap de setmana abans d'acabar el curs. O també aquest cap de setmana es podia allargar un dia o dos més, és clar que s'hauria de fer quan acabessin els exàmens. Gràcies una altra vegada."

"Volem patinar, perquè no tindrem una altra oportunitat d'aprendre a patinar. Tampoc no valen tant uns patins."

"Fer esport com 'vadminton', futbol, bàsquet, etc."

"Sóc en Xavier i de moment no tinc dificultats, però voldria comentar-te que a mi, i suposo que als meus companys, ens agradaria fer alguna activitat extraescolar. Això és perquè l'any passat vam anar a escalar i a jugar al tennis, i em va semblar una bona 'excusa' per propiciar d'altres esports poc coneguts o millor dit poc practicats per nosaltres, o almenys per mi. Per això et proposo que un dia podríem anar a patinar sobre gel, a muntar a cavall, o també anar al poliesportiu d'Alcobendas i allà practicar aquests esports no tan practicats com el futbol. Gràcies... A veure si fem alguna sortida: espeleologia, senderisme, bicicleta tot terreny, etc."

"Volem fer excursions per presenciar esdeveniments esportius d'elit (tennis, futbol, bàsquet)."

2. Escrits relacionats amb l'avaluació

L'avaluació té paral·lelament tres subcategories: els exàmens teòrics, els criteris d'avaluació i el nivell d'exigència.

El 47% dels escrits sobre l'avaluació fan referència al tema dels exàmens teòrics, i tots coincideixen en el mateix missatge: no estan d'acord que s'inclouin exàmens teòrics en l'assignatura d'Educatió Física.

"A la classe d'EF no cal examen teòric."

"No volem exàmens sobre els patins (si arribem a utilitzar-los)."

"Perquè el que no m'agrada de l'EF és la ximperia dels exàmens teòrics..."

Un altre 38,2% dels escrits sobre avaluació es relacionen amb els criteris d'avaluació de cada professor. Excepte un cas en què l'alumne manifesta la seva conformitat amb el sistema d'avaluació del seu professor, la resta declaren no estar d'acord amb alguns aspectes de l'avaluació. Per exemple:

"Si se suspèn l'examen no s'hauria de suspendre l'avaluació, cal comptar la puntualitat, i les proves físiques. En aquestes la gent s'esforça i fa tot el que pot, però en moltes ocasions no pot aprovar per més que ho intenti."

"No posar retards per pujar a buscar les samarretes."

"No suspendre per no haver superat la prova dels 30'."

"... També m'agrada la manera com acostumes a avaluar a l'hora de posar les notes, crec que és bona idea que les comparis, però tingues en compte que hi ha alumnes que practiquem algun tipus d'esport fora de l'institut i que en els factors que avalués tu, és difícil que es noti la millora en tots..."

"Les taules de qualificació no s'entenen gaire fàcilment..."

I, finalment, el 14,7% dels escrits sobre avaluació fan referència al nivell d'exigència. En aquest cas, les opinions estan dividides d'acord amb el professor a qui van adreçats els escrits.

"Sobre l'examen (t'has 'passat', paio)..."

"M'adreço a vostè per exposar-li els meus problemes sobre la teva persona. Ets massa exigent amb nosaltres (uns pobres nois/es)..."

"... Has de fer les classes més dures."

"Vull les classes més pesades. Ha, ha, ha."

3. Escrits relacionats amb recursos.

En aquesta categoria s'inclouen dos tipus de recursos: un 78,9% fan referència a les instal·lacions i un 21% a materials.

Respecte a les instal·lacions, la gran majoria tenen alguna cosa a veure amb la neteja i aquest problema sembla que es troba localitzat en un Centre escolar. La resta dels grups sol·liciten millors instal·lacions, algunes d'elles fora de context. Tot seguit, se n'inclouen alguns exemples.

"El gimnàs s'hauria de netejar més sovint (si el netegen), perquè arribes amb el xandall molt brut a casa teva i al damunt, els esbroncs me'ls carregó jo."

"Estic fart/a d'arrossegar-me per terra. Que netegin el gimnàs!"

"El tercer trimestre volem (jo) patinar, però no per l'Institut, si no sortir també al polígon industrial, on es patina molt bé."

"Ens agradaria que la gent es dutxés després de les classes d'Educatió Física. A classe fa pudor d'estable!!"

"Profe', no s'empipi, és la calor. (On és la piscina?)."

"Que posin calefacció a les pistes."

Als escrits relacionats amb materials, un alumne exposa el problema que va haver-hi en una

classe en trencar-se una raqueta, i la resta es refereixen a la necessitat de més material.

"A la classe anterior hem tingut un problema amb una raqueta de bàdminton. T'escric aquesta nota per dir-te que no he intentat d'amagar la raqueta trencada, encara que entenc que pensis que ho he fet, ja que ho semblava. Però, jo volia dir-t'ho al final de la classe, ja que he vist com s'han trencat pilotes... t'ho han dit i no t'has empenyat. Abans m'has dit que era responsable per decidir si havia de comprar una altra, i com que sé que t'ho anava a dir, jo crec que no he de fer-ho. Bé, espero que amb aquesta carta vegis que sóc sincer i si de cas hi ha algun problema i no em creus, no em faria res comprar-la. Espero no haver d'escriure més, per temes com aquest."

"Que els materials s'han de renovar, perquè ja no serveixen".

4. Escrits relacionats amb didàctica

En aquesta categoria s'inclouen aspectes molt diversos, relacionats amb la didàctica. Els que més predominen són els que fan referència a aspectes metodològics. És curiós observar que totes les queixes se centren en la forma d'impartir les classes teòriques, mentre que a les classes pràctiques gairebé tot l'alumnat està satisfet amb la metodologia. També hi ha uns pocs escrits que fan referència a altres aspectes didàctics. Se n'inclouen a continuació alguns exemples.

"Podia fer millor les classes teòriques..."

"El que menys m'agrada o m'ha agradat d'aquestes classes ha estat la teoria, m'agrada més practicar-ho, encara que sé que primer fa falta saber unes quantes dades, per exemple quan en handbol vam aprendre l'atac i la defensa, perquè teòricament gairebé no ho havia entès, però quan vam practicar i ens vam col·locar en el camp ho vaig entendre. Potser si haguéssim començat per aprendre-ho al camp ho hauria entès des d'un començament i no hauríem perdut el dia de la teoria."

"Sobre les teves classes de teoria, d'entre totes, les que més em van agradar van ser les de les regles d'handbol (abans de les tàctiques), perquè vaig veure més útil que ens manessis veure partits i traguéssim els dubtes, abans que et posessis a dictar-nos regles que jo, d'altra banda, no entenia sense veure el partit..."

"... El que també destaco d'aquestes classes és la seva forma de donar-les; era molt diferent, i moltes vegades no m'adonava

que jugar a un simple joc em podia servir per practicar l'esport..."

5. Escrits relacionats amb el professor

En aquesta categoria, els escrits fan referència fonamentalment a la personalitat del professor i a la seva participació en les classes.

"No siguis tan malparit amb els teus alumnes de classe, no siguis tan dur quan ens manes córrer."

"... No t'enfadis tant."

"... Aprèn a escoltar."

"Crec que el professor hauria de fer els exercicis amb l'alumne. No, mirar; per donar exemple."

"Volem una professora perquè ens ensenyi aeròbic ja que amb tu hem fet durant tot l'any el mateix. Ets una mica fals... Ah, i que la profe 'estigui bona'."

6. Escrits relacionats amb l'assignatura d'Educació Física.

En aquesta categoria, l'alumnat ens exposa aspectes com ara: què entenen per educació física i com hauria d'enfocar-se i organitzar-se.

"... Se suposa que la classe d'EF és un parèntesi per desencaparrar-nos de les altres assignatures"

"... Jo tinc com a concepte d'EF que és únicament pràctica. Apunta-t'ho, que va per tu!"

"Em sembla que és el primer any que faig EF seriosament."

"Volem més hores de gimnàstica."

"A mi no m'agrada fer l'EF al matí, perquè fa fred."

7. Escrits sense sentit

S'han trobat dos escrits que podrien qualificar-se d'absurditats, ja que en un d'ells la frase no té cap sentit, i a l'altre, el tema no guarda cap relació amb l'experiència.

"És tota la merda la classe de gimnàstica perquè li piquen els aberronchos al pero."

Contingut dels escrits de les bústies B

Com en els apartats anteriors, es començarà amb el tema que més percentatge ha obtingut.

1. Escrits relacionats amb el professor.

Encara que ja hi ha hagut escrits a les Bústies A que tractaven sobre el professor, en aquesta ocasió es copsa que estan escrits amb un to molt més fort i atrevit, i fins i tot alguns arriben a ser insultants. També és important assenyalar que tots els escrits procedeixen de tres grups, és a dir, que s'adrecen a

tres professors. Els exposem a continuació, començant amb els de contingut més fort.

"El professor... és un alcohòlic i no rendeix en l'exercici físic."

"Fot? Obrir les bústies i no trobar-t'hi res. A veure, ets un pallaso, a veure qui et vol escriure."

"Mai no m'has caigut bé, et tinc un carro de fàstic, m'alegro de no continuar més aquí. Fins sempre. Saltamarges".

"Eeeestimat. Eh, tros de ros amb cabells blancs, per fi no et veurem més; si beus no condueixis. Fuma i vola! Ets un foteta i et rius de nosaltres, que per 'orientador de pal' M'he perdut!! Per on s'hi va!! Boooo! Ei, espavilat!!"

"... M'han agradat les teves classes d'E. Física la majoria de les vegades, però no m'agraden quan et poses bord, és a dir, quan alces la veu més del compte..."

"... Però aquest any ha estat especial. Professor nou, EF nova, això sí, t'has queixat massa, perquè tu deies que parlàvem molt (i ho entenc) però que ens escridassis 'xq' ens prenem les coses massa tranquil·lament no em sembla bé, perquè ens preniem les coses tal com ens les havíem de prendre."

"... Té molt mala llet i a més a més és molt susceptible, però tot i amb això és molt bona persona."

"A mi em sembla un paio seriós... és un paio que entén els joves. Té cervell, no com d'altres."

2. Escrits relacionats amb els recursos

En aquesta categoria, els escrits procedeixen del mateix grup, i en tots ells (excepte en un) l'alumnat continua queixant-se de la neteja de les instal·lacions:

"L'únic que canviaria són les instal·lacions esportives de l'institut. Fan fàstic!!"

"Condicions d'higiene del gimnàs han estat desagradables; si el terra és brut, almenys que no ens hi facin seure."

"Fa massa fred per fer Educació Física fora del gimnàs. Es podria tenir en compte aquest factor, que és importantíssim, ja que ocasiona diverses conseqüències com ara refredats, perjudicials per a l'alumnat."

3. Escrits relacionats amb els continguts

En aquesta categoria, de la mateixa manera que a les Bústies A, es tracten dos aspectes, un sobre activitats realitzades a classe, i un altre sobre la petició de determinades activitats.

"Hola, sóc un noi/a de classe que està fart de córrer..."

"Per què no hem jugat al futbol? L'esport + important del món."

"... Que fem rutes d'orientació pel camp, fora del col·legi."

"Volem tornar a fer esport d'orientació, perquè ens va semblar molt divertit."

4. Escrits relacionats amb l'avaluació

En els escrits sobre l'avaluació, l'alumnat opina fonamentalment sobre el sistema d'avaluació que té el seu professor.

"Veig absurd que es qualifiquin els alumnes per marques a les proves. S'hauria de qualificar per les ganes, esforç i actitud que aquest prengui al llarg del curs."

"... Et deixa molt clar el que vol per obtenir un aprovat en la seva assignatura i no et fa dubtar amb collonades; així haurien de ser tots els professors. No que t'obliguin a venir a classe sinó que t'ho deixin tan clar que tu, si vols aprovar, has d'anar a classe per collons..."

"En aquesta classe el mestre tendeix a qualificar els alumnes de ganduls, per l'actitud d'uns quants que podrien ser la majoria, però no tots!"

5. Escrits relacionats amb l'assignatura.

Dels quatre escrits que s'han recollit, n'hi ha tres que fan una valoració general del curs i l'altre reivindica l'assignatura d'Educació Física per a 2n de Batxillerat.

"... De fet, ha estat l'any que més m'ha agradat la classe d'E. Física, perquè eren amenes i, algunes vegades, divertides."

"L'EF m'agrada, però aquest any no ha estat gaire dura, estava acostumada que la Merche ens fotés canya i tu ens has perdonat la meitat de les coses (córrer els 45', molta resistència, força, estiraments)..."

"Educació Física per a 2n de Batxillerat. En lloc de Física."

6. Escrits relacionats amb didàctica.

L'únic escrit deia el següent:

"Els esquinços i lesions s'haurien de prevenir més per part del professor, que ens fa escalfar per alguna cosa."

7. Escrits sense sentit.

Encara que en algun escrit de les categories anteriors hi havia frases sense sentit, solament incloem aquí aquells en què realment tot el text en sí és una absurditat. L'únic que s'ha trobat d'aquestes característiques deia:

"Don't worry be happy alguna matata uah."

La reacció del professorat davant el contingut de les bústies

En general, el contingut dels escrits no ha satisfet el professorat, que esperava que l'alumnat els digués alguna cosa de més pes amb què poguessin millorar les seves classes. En moltes ocasions s'estranyaven de llegir coses que coneixien àmpliament, perquè el mateix alumnat els ho havia dit verbalment. Pel que fa a aquesta qüestió, es podria pensar, bé que el fet d'expressar-ho a les bústies era una forma d'insistir encara més, esperant algun canvi, o bé que no tots els estudiants tenen la confiança de dir verbalment el que pensen i les bústies els han ofert la possibilitat d'expressar-se.

"... No hi ha hagut cap missatge on m'hegin dit allò que no em diuen constantment a classe, la informació no em serveix per modificar les classes i millorar-les, ni per saber coses que opinen de l'assignatura o de mi. Crec que ells no han entès bé tot el que poden posar a les bústies i per a què estan destinades, només posen coses que no els agraden, pensant que d'aquesta forma desapareixeran..."

Tanmateix, algunes vegades, el professorat sí que ha manifestat que les bústies han servit per posar al descobert aspectes que no esperaven que existissin en les seves classes. Per exemple, a l'escrit següent, el professor va descobrir que a la seva classe no hi havia tanta confiança com a ell li hauria agradat.

"... Ara m'adono que realment no sempre es diuen les coses que es pensen a classe, o que no hi ha tanta confiança com m'agradaria per dir les coses; continua pesant la por al professor o a la seva reacció davant de situacions problema. D'altra banda, aquest mitjà que hem posat en pràctica és útil per adonar-se que no sempre el professor té raó en les seves percepcions quan sorgeix un problema".

El tema al qual més atenció ha dedicat el professorat en els seus diaris ha estat precisament el del contingut dels escrits que anaven rebent. En la majoria dels casos, després de manifestar la seva sorpresa o decepció pel que fa al nombre d'escrits, passaven a donar la seva opinió sobre el contingut.

Tal com es va presentar l'experiència de les Bústies a l'alumnat, mitjançant la carta de

presentació, no solament podien escriure aspectes negatius, sinó també positius. Encara que han predominat les queixes, també s'han recollit molts escrits on es destaquen punts favorables. La reacció del professorat davant d'una situació o d'una altra ha estat diferent.

Quan es tracta de comentaris favorables, el professorat no solament s'omplia de satisfacció, sinó que repercutia positivament en les classes successives. Per exemple:

"... Han estat quinze els escrits rebuts aquesta vegada; uns insisteixen en l'excursió a la pista de gel, d'altres en allò de suprimir els exàmens teòrics (quan ja hem tingut una conversa entorn de la importància i del per què dels exàmens teòrics) i hi ha algú que no abandona el bon humor per confeccionar la petició i demanar que posin calefacció a les pistes a l'aire lliure. De tots plegats, en vull destacar tres, perquè quan els vaig llegir em van omplir de satisfacció personal."

En aquests tres es valora positivament l'assignatura, qualificant-la de treball seriós, i destacant la varietat i diversió de les sessions. Aquest mateix comentari va tornar a ser destacat en la junta d'avaluació, davant la resta de professors, quan el delegat i el sotsdelegat van llegir el seu full avaluatiu del grup i del trimestre. L'alegria que aquests tres escrits m'han proporcionat val més que qualsevol reconeixement mitjançant un informe o una altra tècnica avaluativa. Que els alumnes vulguin que jo sàpiga com es troben i què pensen de l'assignatura els honora. Des d'aleshores entro en aquesta classe amb un altre tarannà, amb més ganes, com si comprenguessin i reconeguessin els esforços que fem els professors per tirar endavant el nostre treball. Mai no he estat valorat tan positivament, o almenys, mai no ho havia estat d'una manera tan pública. I allò que ho fa més creïble és el fet de no respondre a la recerca de segones intencions. Jo m'ho he cregut."

Per contra, les crítiques, en algunes ocasions, han fet pensar. Alguns professors han manifestat que també els ha dolgut llegir-les. Per exemple:

"... Aquest escrit m'ha fet pensar força coses i no sé si sabré resumir-les; he de reconèixer que després de llegir-lo no he pogut continuar aquest diari..."

"... Al capdavant, he de reconèixer que és dur llegir coses que no t'agraden com a professor, això sí, crec que han d'analitzar-se (no esbrinar qui n'ha estat l'autor), i extreure'n les conclusions oportunes, així

com reconduir la teva actuació docent, però tampoc deixar-te influir excessivament per totes les opinions, atès que de vegades corresponen més a fòbies personals que no pas a la qualitat del docent...”

Amb relació a les queixes, n'hi ha moltes amb les quals el professorat no hi està d'acord. Segons el seu punt de vista, els arguments de l'alumnat no responen a la realitat, i fins i tot es contradueixen amb allò que demanen en altres ocasions. Aquesta situació és especialment visible als escrits relacionats amb l'avaluació.

“... Respecte del contingut, hem acabat amb bàsquet, i en conseqüència, un dels escrits torna a reflectir la manca de material i d'instal·lacions, i també una queixa sobre la durada de la unitat de bàsquet (12 sessions), queixa que no comparteixo, atès que la durada em sembla adequada, encara que intentaré de millorar algunes activitats proposades per tal de fer més motivant la unitat didàctica amb vista a actuacions futures. Encara que, com s'esdevé amb la resta de matèries del currículum, els alumnes que no dominen mostren més apatia que no pas els que dominen...”

“... D'altra banda, hi ha el tema de les demostracions (em retreu que no realitzo demostracions de les execucions que demano a classe). No sé si entendre-ho com una imatge de passivitat del professor a classe, o és que qüestiona la meua qualificació com a professional que ha de controlar l'execució de totes les tasques requerides. En qualsevol cas, estic absolutament en desacord amb la idea que té, perquè encara que pot ser cert, que es desprengui una imatge d'una certa passivitat (una cosa que no crec que sigui real, ni compartida per la resta), no estic disposat a canviar la metodologia d'ensenyament en la qual crec i estic plenament convençut de les seves bondats...”

Per part de l'alumnat, també hi va haver moltes propostes. I aquí caldria preguntar-se: van ser satisfetes? Van servir per a alguna cosa? No tenim dades exactes de la repercussió que van tenir totes les peticions realitzades per l'alumnat; el que sembla desprendre's dels diaris és que algunes peticions sí que van ser estimades i es van intentar de posar en pràctica.

“... Com vaig dir en algun altre moment, no vull fer gaire cas d'aquesta mena de suggeriments, perquè no els veig viables (la pro-

gramació marca la pauta) i, a més a més, no tinc gaire clar que els hagi de fer massa cas...”

Com ja hem vist més amunt, en l'anàlisi del contingut de les Bústies B, les notes que anaven adreçades al professor, en alguns casos, es van redactar en un to dur i insultant. Aquesta situació, com es pot apreciar a través dels diaris, no va agafar per sorpresa el professorat:

“... Els insults eren lògics en aquesta bústia, encara que he de dir que han estat prou moderats, i això encara que ho esperava, m'omple de satisfacció, atès que donar la possibilitat a l'alumnat d'opinar sobre la teva actuació, sabent que no romandrà més al Centre, podria conduir a trobar-se escrits d'allò més sucosos, lingüísticament parlant.”

Conclusions

Prenent com a referència els objectius d'aquesta investigació i les dades obtingudes mitjançant els escrits recollits de les Bústies, els diaris del professorat i les enquestes de l'alumnat, es treuen les conclusions següents:

- La reacció de les persones davant d'aquesta experiència pot veure's des de dues perspectives: els que no hi han participat, i els directament implicats. Entre els primers, on s'inclouen conserges, companys d'altres àrees, família... les bústies van provocar unes certes sorpreses, i van qualificar el professor d'atrevit', 'modern' o 'boig' per participar en aquesta experiència. Entre els directament implicats, pel que fa al professorat, l'interès i la curiositat es barrejaven amb uns certs sentiments de temor i preocupació, per la possibilitat d'arribar a ser durament criticats i avaluats. Entre l'alumnat, alguns grups es van mostrar molt interessats, fins i tot someien com a còmplices davant del que se'ls oferia.
- El baix índex de participació obtingut ens corrobora la dificultat per aconseguir que l'alumnat s'expressi lliurement durant els processos d'ensenyament-aprenentatge. Encara que el docent estigui disposat a no posar límits, l'alumnat ja s'encarrega de posar-se'ls ell mateix. Tot al llarg de la seva vida estudiantil han anat aprenent

quines són les estratègies que s'han de seguir per obtenir bons resultats, i sens dubte entre aquestes no es troba la de dir tot el que pensa del docent i de les seves classes. Tot això coincideix amb la tercera raó que el mateix alumnat dona davant d'aquesta baixa participació. La por a les represàlies continua present, encara que l'experiència estigui plantejada, no solament sota l'anonimat, sinó amb la possibilitat d'expressar-se una vegada signades les actes de setembre i no tornar a tenir classe amb aquest/a professor/a.

D'altra banda, les dues raons més estes són: la de mostrar-se satisfets amb les classes i, doncs, no tenen res a dir, i la manca d'interès o la 'mandra'. És molt probable que el professorat que ha participat en aquesta experiència sigui precisament el que menys problemes té amb les classes i amb el seu alumnat, però el professorat també pensa que aquesta nova generació de joves no són ni gaire crítics, ni gaire reivindicatius.

- Al llarg del curs, els dos temes més tractats han estat el dels continguts i el de l'avaluació, seguit més enrere per recursos, didàctica, professor i assignatura. Si es comparen els temes tractats en ambdues bústies (A i B), s'observa que els escrits sobre el professor augmenten considerablement en el cas de la Bústia B, i alguns d'ells fins i tot amb un to dur i insultant. Això revela que aquesta Bústia B, sí que ha servit perquè algunes persones s'expressin amb més llibertat que amb la Bústia A.
- Respecte als escrits relacionats amb els continguts, es diferencien en dos blocs: els que fan referència a activitats realitzades a classe, i les propostes d'activitats. Entre els primers, l'alumnat es queixa d'algunes activitats relacionades amb el condicionament físic i l'esport (córrer, fer abdominals, futbol, bàsquet, fer la vertical...). Alguns nois també han protestat per haver de "saltar a corda", perquè consideren que és una activitat per a les noies i fins i tot arriben a escriure "passo de coses de marietes". Entre les activitats que els han agradat, el més destacat ha estat "patinar". Molt més nombrosos són els escrits en què l'alumnat fa propostes. Reivindiquen activitats com ara: l'aeròbic, patinar; esports com tennis, bàdminton, futbol,

bàsquet, voleibol; demanen fer sortides per practicar espeleologia, senderisme, bicicleta tot terreny, escalada.

Com es pot observar, hi ha divisió d'opinions en alguns esports, com ara el futbol i el bàsquet; part de l'alumnat es queixa perquè en fan, tanmateix, una altra part ho reclama. És possible que això sigui degut a qüestions de gènere, però en aquest cas no podem determinar-ho a causa de l'anonimat dels escrits.

- Pel que fa als escrits relacionats amb l'avaluació, els estudiants d'Educació Secundària no estan d'acord que en Educació Física hi hagi classes teòriques i menys encara exàmens teòrics. El percentatge d'aquesta queixa és molt alt als grups-classe en els quals el professor els utilitza. En la majoria dels escrits no es donen explicacions, tan sols es reivindica "no fer exàmens teòrics", i en alguns es poden llegir consideracions com ara "no cal", "és una ximpleria".

Un altre bloc d'escrits, menys nombrós que l'anterior, fa referència als criteris d'avaluació. Les queixes en el seu conjunt són més disperses, segons els criteris que s'utilitzen a cada classe. Per exemple: alguns es queixen perquè la professora posa retards per pujar a buscar les samarretes; en un altre grup, un alumne diu que el professor hauria de tenir en compte també la puntualitat, les proves físiques i l'esforç que fa cadascú d'acord amb les seves possibilitats; un altre sol·licita que no se suspengui per no superar la prova dels 30´.

Un tercer bloc petit d'escrits fa referència al nivell d'exigència, encara que hi ha opinions contradictòries. Mentre que uns titllen el docent d'exigent (excepte un que es refereix a l'examen, els altres no ho especifiquen), d'altres sol·liciten al professor que faci més dures les classes.

- Dels escrits relacionats amb els recursos, van destacar especialment els procedents d'un dels centres, on molts alumnes es van queixar de la falta de netedat de les instal·lacions. En algun escrit aïllat s'opina que haurien de millorar-se les instal·lacions i en uns altres pocs es demana més material. El sentit de l'humor també ha estat present i alguns estudiants han escrit coses com "que posin calefacció a les pistes" o "on és la piscina?"
- A través dels escrits relacionats amb aspectes didàctics, s'observa que molts es-

tudiants estaven contents amb la metodologia utilitzada pel seu professor/a a les classes pràctiques, i les qualifiquen de 'divertides' i 'amenes'. Tanmateix, l'opinió canvia per complet quan es refereixen a les classes teòriques. Un/a alumne/a que va analitzar el problema, feia el raonament següent: "... perquè teòricament gairebé no ho havia entès, però quan vam practicar i ens vam col·locar en el camp ho vaig entendre. Potser si haguéssim començat per aprendre-ho al camp ho hauria entès des d'un començament i no hauríem perdut el dia de la teoria". En un altre escrit es deia entre d'altres coses: "vaig veure més útil que ens manessin veure partits i traguéssim els dubtes, abans que et possessis a dictar-nos regles que jo, d'altra banda, no entenia sense veure el partit..."

- Als escrits relacionats amb el professor es poden diferenciar dos tipus de textos: els que critiquen algun aspecte del caràcter del professor ("... no t'enfadis tant", "... aprèn a escoltar", "no siguis tan malparit amb els teus alumnes...") i els que sol·liciten més participació pràctica del professor en les classes ("que el professor faci les activitats amb els alumnes", "... el que em fastigueja és que el professor no corri amb nosaltres").
- L'alumnat té un concepte de l'Educació Física especialment pràctic i un estudiant diu que la considera com "... un parèntesi per desencaparrar-nos de les altres assignatures". D'altra banda, també reivindiquen més hores.
- Amb gran part de les queixes i demandes que els estudiants han plantejat, el professorat no hi estava d'acord, sobretot amb aquelles que es refereixen a l'avaluació o a plantejaments didàctics.
- Encara que, en general, el professorat ha manifestat que el contingut no els ha aportat informació rellevant, algunes vegades, també han comentat que alguns escrits els ha obert al dubte i la reflexió.

Tant els escrits positius com els negatius han influït en el professorat. Alguns professors han expressat que el fet de llegir escrits a favor, no solament els ha reconfortat, sinó que també ha repercutit en el desenvolupament de les classes. Tanmateix, davant alguns escrits s'han sentit dolguts o han preferit no atorgar-los molta atenció.

- Ens ha cridat l'atenció, que gran part dels escrits eren petits trossos de paper molt doblegats, com a part d'aquest secretisme que comporta l'experiència. Més del 90% dels escrits han estat anònims, cosa que demostra una vegada més que, encara que el professorat digui que el seu contingut no ha estat rellevant, l'alumnat prefereix no identificar-se.
- Una altra dada que crida l'atenció ha estat que el 82,5% de l'alumnat ha qualificat de bona la idea de les Bústies; tanmateix, el seu índex de participació no es correspon amb això. Alguns proposen precisament d'insistir en la participació, o que es llegeixin en veu alta els escrits. Potser això últim animaria l'alumnat o li obriria noves perspectives.

Bibliografia

- Angulo Rasco, F.; Contreras Domingo, J. i Santos Guerra, M. A.: "Evaluación educativa y participación democrática", a *Cuadernos de Pedagogía*, 195 (1991), setembre.
- Apple, M. W. i King, N. R.: "¿Qué enseñan las escuelas?", a J. Gimeno Sacristán i A. Pérez Gómez, *La enseñanza: su teoría y su práctica*, Madrid: Akal, 1989.
- Beltrán Llavador, F. i San Martín Alonso, A.: "Autoevaluación escolar", a *Cuadernos de Pedagogía*, 204 (1992), juny.
- Blández Ángel, J.: "La opinión del alumnado a través del 'diario o cuaderno de clase'", a *Actas del XVII Congreso Nacional de Educación Física*, Málaga, 1999 (Málaga: Instituto Andaluz del Deporte, vol. I, 1999, pàg. 162-171).
- : *Programación de Unidades didácticas según ambientes de aprendizaje*, Barcelona: INDE, 2000.
- Delamont, S.: *La interacción didáctica*, Madrid: Cincel Kapelusz, 1988.
- Galera, A. D. i Díaz Lucea, J.: "Formación inicial en Educación Física: el cuaderno de campo de los alumnos como instrumento de evaluación de programas", a *Actas del XVII Congreso Nacional de Educación Física*, Málaga, 1999 (Málaga: Instituto Andaluz del Deporte, vol. II, pàg. 1344-1354).
- Gimeno Sacristán, J. i Pérez Gómez, A.: *La enseñanza: su teoría y su práctica*, Madrid: Akal, 1989.
- Rogers, C. R.: *Libertad y creatividad en la educación*, Barcelona: Paidós Educador, 1991.
- Santos Guerra, M. A.: *Hacer visible lo cotidiano*, Madrid: Akal, 1993.
- Santos Guerra, M. A.: *La evaluación: un proceso de diálogo, comprensión y mejora*, Archidona (Málaga): Ediciones Aljibe, 1995.
- Sicilia Camacho, A.: "El diari personal de l'alumnat com a tècnica d'investigació a Educació Física", *Apunts. Educació Física i Esports*, 58 (1998), pàg. 25-33.
- Stake, R. E.: *Investigación con estudio de casos*, Madrid: Morata, 1998.
- Zabalza, M.: *Los diarios de clase*, Barcelona: PPU, 1991.